

1.02 Pregledni znanstveni članek

UDK 929Kolb A.:796.02(497.4Ljubljana)"1930/1948"

929Predalič S.:796.02(497.4Ljubljana)"1930/1948"

Prejeto: 22. 6. 2020

Športna delavnica B. Kolb in trgovina B. Kolb & Predalič

ALEŠ ŠAFARIČ

dr., kustos,

Zavod za šport RS Planica, oddelek Muzej športa,

Kopitarjeva 4, 1000 Ljubljana,

e-pošta: ales.safaric@muzejsporta.si

Izvleček

Avtor skuša v prispevku na temelju arhivskih in časopisnih virov prikazati zgodovino med obema svetovnima vojnima zelo uspešne slovenske tovarne športne opreme in orodja B. Kolb iz Vižmarij in trgovine s športnimi izdelki B. Kolb & Predalič iz Ljubljane. Ob tem podrobneje obdela tudi življenjsko, podjetniško in predvsem športno pot lastnikov trgovine Albina Kolba in Staneta Predaliča, ki sta vidno delovala predvsem v kajakaštvu in smučanju.

Abstract

SPORTS EQUIPMENT WORKSHOP B. KOLB AND STORE
B. KOLB & PREDALIČ

Basing on archival records and newspaper articles, the author tries to present the history of two very successful businesses operating during the period between the both world wars – the Factory of sports equipment and tools B. Kolb from Vižmarje and Sports equipment store B. Kolb & Predalič from Ljubljana. The author also presents the lives, business and sports careers of the store's owners Albin Kolb and Stane Predalič, who were active mostly in kayaking and skiing.

Ključne besede:

Albin Kolb, Stane Predalič, športna tovarna, športna trgovina, B. Kolb & Predalič, Beka, smučanje, kajakaštvo, TK Skala, KK Ljubljana

Key-words:

Albin Kolb, Stane Predalič, sports factory, sports store, B. Kolb & Predalič, Beka, skiing, kayaking, TK Skala, KK Ljubljana

Uvod

Ko govorimo o modernem športu oziroma telesni kulturi, imamo v mislih inovacijo 19. stoletja, ki se je oblikovala na temeljih evropske družbenopolitične in industrijske revolucije kot posledica razsvetljenskih idej. V jedru nove moderne evropske meščanske družbe in države je bilo načelo enakopravnosti in svobodomiselnosti, ki ji je ideal predstavljal svoboden, razumen in domoljuben državljani. Ta je moral biti kar se da razgledan, vsestransko izobražen in vzgojen. To je vodilo v uvajanje obveznega šolstva, ki je v svoj kurikulum vključil tudi telesno vzgojo. Na drugi strani je demokratizacija prinesla pravico do združevanja, oživel je društveno življenje, kar je botrovalo ustanavljanju telovadnih društev in športnih klubov, s katerimi se je podružabljalo vadbo, igre, boj in dirke, ki so bili že od nekdaj prisotni v družbi. Kar danes pomeni beseda šport, je nekdaj telesna kultura oziroma pred drugo svetovno vojno-telesna vzgoja.¹ Ta, ustrežnejši, termin združuje telovadbo in šport, sicer podobna, a hkrati različna pojava. Telovadba, produkt celinske Evrope, se je kot »otrok pedagoško-humanističnih srednjeveških in razsvetljenskih iskanj« razvila v »pomemben pedagoški, narodno-politični, zdravstveno-evgenični in militanten instrument v oblikovanju nacionalnih identitet in karakterjev«. ² Postala je osrednja dejavnost moderne telesne vzgoje in vzgojno-izobraževalnih sistemov. Šport na drugi strani izhaja iz Anglije, iz prostočasnih dejavnosti, in je osredotočen okoli tekme, s katero je samozadosten in ne vodi k nekim višjim, nazorsko obarvanim ciljem.

Na Slovenskem se je telesnokulturna dejavnost oblikovala v 19. stoletju, najprej se je organiziralo strelstvo, sledili so telovadba na čelu s Sokolom, kolesarstvo, planinstvo in na prelomu ter v prvih letih 20. stoletja še šport oziroma razne športne panoge. Do prve svetovne vojne sta bila v ospredju telovadba in planinstvo, ki sta v svojih vrstah gojila tudi športne panoge, ki so se medtem šele začele pojavljati. Med njimi je bilo smučanje, ki je ob nogometu po vojni postalo najbolj priljubljeno. Obdobje med obema vojnama sicer nasploh označuje čas preporoda slovenskega športa, ki se je znašlo v novem pravno-političnem okvirju jugoslovanske države. Na ravni države so se za posamezne športe oblikovale panožne zveze, dalje na zaključenih ozemljih pa podzveze, ki so urejale medklubska razmerja tistega območja. V Ljubljani sta sedež imela Jugoslovanska zimsko-športna zveza (Jugoslovanski zimskosportni savez – JZSS) in Jugoslovanska sokolska zveza (do leta 1930).

Naglemu razvoju telesne kulture so sledile industrija, obrt in trgovina. Sokoli so vse od svoje ustanovitve leta 1863 telovadno orodje pa tudi prapore in znake vrsto let uvažali iz tujine, večinoma Češke, medtem ko so za obleko in obutev poskrbeli domači krojači in čevljarji. Sprva je bila domača oskrba s športno opremo omejena zgolj na nekaj majhnih domačih obrtnikov,³ medtem ko je bilo treba na pravo specializirano delavnico za izdelavo telovadnega orodja počakati skorajda do začetka prve svetovne vojne, ko je svoja vrata odprl obrat Jakoba Oražma v Ribnici (JOR).⁴ Ta je nato med obema svetovnima vojnama v novi jugoslovanski državi postal vodilni pri izdelavi telovadnega orodja, svoj delokrog pa je razširil še na izdelavo smuči, vezi, palic, sank in druge zimske športne opreme. Je pa JOR v tem obdobju dobil domačo konkurenco. V dvajsetih letih je ob njem delovala »prva jugoslovanska tvornica telovadnega, športnega in igralnega orodja« Bašin i drug, ki je po nesoglasjih med lastnikoma Alojzijem Bašinom in Stanetom Vidmarjem sredi leta 1922 spremenila naziv v tovarno

¹ Pavlin: *Zanimanje za sport*, str. 56.

² Prav tam, str. 5.

³ Ena izmed najstarejših kolarskih delavnic, ki je neprekinjeno izdelovala smuči od začetka 20. stoletja, je bila Rozmanova v Bohinjski Bistrici, ki je v tridesetih letih prejšnjega stoletja imela znamko Triglav. Batagelj: *Izum smučarske tradicije*, str. 207–208.

⁴ Več gl. Petelin: *Od kovačije do tovarne telovadnega orodja JOR*.

Staneta Vidmarja.⁵ Ta je med drugim istega leta za I. vsejugoslovanski sokolski zlet⁶ brezplačno opremila celotno telovadišče na stadionu, leta 1921 izdelala svoje prve smuči in sani, sicer pa v več oddelkih – poleg telovadnih, športnih, gasilskih in igralnih potrebščin so izdelovali še železne konstrukcije, dvigala, žerjave in transportne naprave – imela od 60 do 80 zaposlenih.⁷ Tovarne v Seznamu delavnic in trgovin v Dravski banovini iz leta 1933 ne najdemo več, sta pa na njem mesto našli športni delavnici B. Kolb iz Vižmarij in Ferdo Laznik iz Radeč pri Zidanem mostu, medtem ko je JOR, ki je bil kot edini označen tudi kot izdelovalec telovadnega orodja, obstajal še naprej. Ob njih je sicer navedenih še kar 24 drugih obratov in trgovin, ki so v svoji ponudbi imeli športne potrebščine, večinoma gre za oblačila in obutev, pri čemer pa jih je le šest imelo sedež izven Ljubljane.⁸ Na seznamu pa še ni trgovine B. Kolb & Predalič, ki je konec leta 1933 odprla vrata v središču Ljubljane in kmalu postala zelo priljubljena ter prepoznavna predvsem po smučeh Beka, ki so jih izdelovali v že omenjeni tovarni B. Kolb v Vižmarjah. Kot je razvidno iz naziva podjetij, je obe povezoval isti lastnik Albin Kolb, pri čemer se mu je pri trgovini pridružil še Stane Predalič. Oba sta bila ne le uspešna podjetnika, temveč tudi športnika in športna funkcionarja.

Življenji Albina Kolba in Staneta Predaliča

Albin Kolb je bil rojen 21. februarja 1903 v Polhovem Gradcu, kjer je bil njegov oče žandarmerijski postajevodja. Od tam se je družina preselila v skromno hišo v Mokronogu, ki sta jo kupila Albinova starša Egidij in Marija.⁹ Albin je imel še brata Alojza (Vekoslav), ki se je povzpел do čina generalpodpolkovnika JLA,¹⁰ in sestro Marijo (Mimi), poročeno Fakin. V srednjo šolo je hodil na I. državno realno gimnazijo v Ljubljani od šolskega leta 1914/15 do 1917/1918, ki jo je obiskoval tudi njegov brat Alojz, le da dve leti pred njim.¹¹ Sledilo je nadaljevanje šolanja na leta 1918 ustanovljeni Višji obrtni šoli mehansko-tehniške smeri, iz katere sta se čez dve leti razvili Gradbena srednja in Strojna srednja šola. Šola je delovala v prostorih Državne obrtne šole oziroma Državne tehniške srednje šole, kot so jo preimenovali v tem času na Aškerčevi cesti v Ljubljani. Prvi diplomski izpiti so prišli na vrsto v šolskem letu 1928/29. Albin je šolo obiskoval v šolskih letih 1918/19–1921/22 in jo tako zaključil z maturitetnim izpitom (z odličnim uspehom)¹² in ne diplomo, kot je ponekod napačno navedeno.¹³ V tem obdobju je moral biti član društva Sokol I na Taboru, šolal pa se je tudi za rezervnega častnika. Kot dijak inženirske dijaške čete iz Maribora je leta 1923

⁵ Seznam industrijskih in večjih obrtnih podjetij v okraju Zbornice za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani, str. 28–29; Seznam industrijskih in večjih obrtnih podjetij v okraju trgovske in obrtniške zbornice Ljubljani, str. 31; Dopnila k seznamu industrijskih in večjih obrtnih podjetij v okraju trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani, str. 19; »Sokolsko bratstvo«. V: Slovenec, 10. 11. 1922, str. 4.

⁶ Več o zletu in ohranjenih muzealijah gl. Šafarič: *Prepletenost politike in telesne kulture na Slovenskem v letih 1891–1914 in 1919–1929*, str. 238–240; Šafarič: Dolinarjev kipeč v čast I. jugoslovanskemu vsesokolskemu zletu. V: *Argo* 62 (2019), št. 2, str. 72–93.

⁷ Kratek pregled razstav paviljonov. V: *Slovenski narod*, 3. 9. 1922, str. 4.

⁸ Podrobni seznam industrije, trgovine in obrti v Dravski banovini kraljevine Jugoslavije = *Detailed-Verzeichnis der Industrie, des Handels und Gewerbes [in Dravska Banovina Jugoslawien]*, str. 13, 14, 15, 33, 63, 65, 66, 74, 93, 105, 106, 128, 137, 141, 160 164, 169, 170, 172, 182.

⁹ Vrevc: *Tovarna športnega orodja B. Kolb v Vižmarjih*, str. 529.

¹⁰ JLA: <http://freeweb.t-2.net/Vojastvo/Z01-generalislo.html> (dostop 11. 6. 2020). Več o tej tematiki gl. Kranjc, Marijan F. V: *Slovenska vojaška inteligenca*. Grosuplje: Grafis Trade, 2005.

¹¹ *Jahresbericht der k. k. Staats-Oberrealschule in Laibach für das Schuljahr 1915/16*, str. 34–35.

¹² Overovljeno maturitetno spričevalo. Dokumentacija Tehniškega muzeja Slovenije; *Jugoslovan*, 1. 7. 1922, str. 3.

¹³ *TVD Partizan »Tabor« - Ljubljana: 1907 - 50 let - 1957*. Ljubljana: TVD Partizan, 1957.

opravil praktično usposabljanje in v Zagrebu izpit za rezervnega inženirskega podporočnika za železniško stroko.¹⁴

Najverjetneje je zatem sledila kratka vrnitev domov v Mokronog,¹⁵ nato pa odhod na Koroško, kjer se je, najverjetneje leta 1925, zaposlil v podjetju Thurn iz Guštanja (Ravne na Koroškem).¹⁶ Hkrati se je vključil v tamkajšnjega Sokola, kjer ga leta 1927 srečamo na mestu načelnika Sokola v Guštanju (Ravne na Koroškem),¹⁷ in v prevajjsko podružnico Slovenskega planinskega društva.¹⁸ A se je nato moral že kmalu spet vrniti v Ljubljano oziroma njeno okolico, kjer se je zaposlil v Tovarni kovinske galanterije in vijakov Zevnik v Tacnu.¹⁹ Ob tem je ob koncu dvajsetih let napredoval v čin rezervnega poročnika.²⁰ Že leta 1930 je sledilo odprtje delavnice s športno opremo v Vižmarjih, ki jo je vodil skupaj z ženo Justino (Justa) Angelo, rojeno Predalič (26. 8. 1908–22. 12. 1993), sestro Staneta Predaliča. V zakonu so se jima rodili trije otroci, dve hčerki Jelislava Marija (1933–2004) in Andrejka Živka (1935) ter sin Albin, ki pa se je rodil po smrti očeta in umrl že kot dojenček leta 1944.²¹ Kolb je svojo podjetniško žilico leta 1932 nadgradil še z odprtjem športne trgovine v središču Ljubljane, sicer pa kljub finančnemu povzpetju ni živel na veliki nogi. Po nabavo lesa v Polhograjske dolomite se je tako vozil kar s kolesom, na Štajersko pa s starim motorjem,²² čeprav je, vsaj med vojno, imel svoj avtomobil s šoferjem.

Svoj položaj in kapital je med drugo svetovno vojno izkoristil v korist partizanov in izdatno podpiral Osvobodilno fronto (OF). Zanj je opravil nabiralne akcije in nabiral podpise posojil, organiziral obveščevalno in propagandno službo ter odbore OF. Sam je bil član odbora OF Medvode-Šentvid, član gorenjske delegacije na zboru odposlancev slovenskega naroda v Kočevju in bil tam izvoljen v slovensko delegacijo za 2. zasedanje Avnoja.²³ Skupaj še z nekaterimi gorenjskimi podjetniki, na čelu z medvoškim tekstilnim tovarnarjem Ivanom Miklavcem in ob podpori posameznih komunistov, so decembra 1942 na lastno pobudo oblikovali Pokrajinski odbor OF za Gorenjsko,²⁴ z nalogo, da bi ta usmerjal odbore v pokrajini ter po prevratu prevzel politično in vojaško oblast, medtem ko je oborožen boj proti okupatorju ostajal v ozadju. Skrb za priprave vojske bi bila po predlogu Miklavca poverjena Kolbu (partizansko ime Edvard). Vendar pa z odborom, predvsem zaradi razrednega stališča, nista soglašala Izvršni odbor OF (IOOF) in Centralni komite Komunistične partije Slovenije (CK KPS) niti Pokrajinski komite KPS (PK KPS) za Gorenjsko, zato so si ga skušali podrediti oziroma njegovo delovanje omejiti na materialno in finančno pomoč osvobodilnemu gibanju. Z delovanjem je tako prenehal jeseni 1943. Že pred tem, 8. februarja 1943, je bil Kolb prvič aretiran in za tri mesece zaprt v Begunjah. Izpuščen je bil po posredovanju vodje gestapa z Bleda Helmuta Rozumeka, ki si je z ustvarjanjem videza simpatizerja OF prizadeval prodreti v njegove vrste in bil pri tem vsaj deloma uspešen. V drugi polovici leta 1943 je prišlo tudi do nesoglasij med Miklavcem in Kolbom na eni strani ter KPS na drugi, širili so se tudi glasovi o morebitni likvidaciji Miklavčevega kroga. Kolb je v odgovor na

¹⁴ *Jutro*, 13. 9. 1923, str. 7.

¹⁵ Leta 1925 sta z očetom kot nagrajenca Jutrove križanke zapisana, da sta iz Mokronoga: Velikonočna križanka »Jutra«. V: *Jutro*, 28. 4. 1925, str. 7.

¹⁶ *Izvestje: objavilo ravnateljstvo koncema šolskega leta 1924/1925*, str. 29.

¹⁷ *Sokolski glasnik*, 31. 1. 1927, str. 26.

¹⁸ Skupščina Slovenskega planinskega društva. V: *Planinski vestnik* 27 (1927), str. 285, I.

¹⁹ Vrevc: *Tovarna športnega orodja B. Kolb v Vižmarjih*, str. 529.

²⁰ Napredovanje rezervnih častnikov. V: *Slovenec*, 4. 7. 1931, str. 5.

²¹ Albin Kolb: <https://www.geni.com/people/Albin-Kolb/6000000050553719884> (dostop: 11. 6. 2020).

²² Vrevc: *Tovarna športnega orodja B. Kolb v Vižmarjih*, str. 529.

²³ Dežman: *Meje zgodovine 1941–1946 v občini Šentvid*, str. 580–581.

²⁴ Znan tudi kot Miklavčev odbor, Glavni odbor OF za Gorenjsko, Pokrajinska vlada za Gorenjsko in samozvani odbor.

to zahteval od PK KPS, da uvede preiskavo in mu omogoči obrambo. Vnaprej je zavračal pomisleke glede njegovega družbenega položaja in kritično pisal o problematičnih pojavih med partizani. Sledil je obračun z večino ljudi Miklavčevega odbora, za del je poskrbela Varnostno-obveščevalna služba (VOS), za druge pa okupator, ki je potem, ko je bila razkrita dvojna igra Rozumeka, na Gorenjskem izvedel množične aretacije in streljanja talcev. Tako so 5. novembra 1943 prijeli Miklavca in Kolba ter ju poslali v koncentracijsko taborišče Mauthausen. Ko je VOS januarja 1944 umoril nemškega župana v Šentvidu, je okupator 31. januarja odgovoril s streljanjem petindvajsetih talcev v Šentvidu, med katerima sta bila tudi omenjena.²⁵

Kolbov poslovni partner Stane Predalič se je rodil 9. avgusta 1902 v Ljubljani, očetu Andreju (28. 11. 1869–1913)²⁶ iz Brezij in materi Jožefi (Josipini) Trošt (17. 12. 1871–14. 3. 1934) iz Orehovice pri Vipavi, ki sta se v Ljubljano za stalno preselila dobro desetletje pred tem. Stane je imel pet sester, in sicer Jožefo (Pepca), Frančiško (Fani), Marijo Ano (Anica, Ančka), Justino (Justa) Angelo in Vladimiro (Lado) ter dva brata Danijela (Dane, Danilo) in Ivana. Danijel se je rodil po očetovi zgodnji smrti leta 1913 in je imel kasneje trgovino s krznarstvom, Ivan pa je moral umreti že kot otrok, saj ga popis iz leta 1910, ko bi moral imeti 12 let, ne navaja več, v spominu pa ga nima niti Stanetov sin Boris.²⁷ Oče Andrej je bil sicer delavec v ljubljanski Tobačni tovarni, nekaj časa je delal tudi pri pogrebniku Francu Doberletu, mati Jožefa pa je bila gospodinja. Družina se je večkrat selila po Ljubljani.²⁸ Stane se je izučil

Justina in Albin Kolb. Vir: dokumentacija Tehniškega muzeja Slovenije.

²⁵ Deželak Barič: *Samoiniciativni in nepriznani pokrajinski odbor OF za Gorenjsko*, str. 61–79.

²⁶ Datum rojstva je v dveh popisih naveden 30. 11., a je enkrat popravljen na 28. 11. Prim. popisa prebivalstva Ljubljane iz leta 1900 in 1910: SI_ZAL_LJU/0504, Popis prebivalstva 1900, Marije Terezije, t. e. 147. Dostop: sistory.si (11. 6. 2020); SI_ZAL_LJU/0504, Popis prebivalstva 1910, Cerkevna ulica, t. e. 174. Dostop: sistory.si (11. 6. 2020).

²⁷ Pogovor z Borisom Predaličem, 15. 6. 2020.

²⁸ Po popisu iz leta 1900 (SI_ZAL_LJU/0504, Popis prebivalstva 1900, Marije Terezije, t. e. 147. Dostop: sistory.si (11. 6. 2020) so živeli na Marije Terezije cesti 4 (danes Gospodsvetska), leta 1910 (SI_ZAL_LJU/0504, Popis prebivalstva 1910, Cerkevna ulica, t. e. 174. Dostop: sistory.si (11. 6. 2020) na Cerkvni ulici 21 (danes Eipprova), vmes morda na Emonske cesti 2. Po smrti Andreja je leta 1928 mati Josipina s Stanetom in Justino živela na Starem trgu 9/I (*Adresar mesta Ljubljane in okolice 1928*, str. 366), v popisu iz leta 1931 (SI_ZAL_LJU/504/314/Gradaška ulica 8, Popis prebivalstva 31. 2. 1931, Gospodsvetska c. – Gradaška ul., pridobljeno na sistory.si) pa

za trgovskega pomočnika in se že od otroštva in praktično do smrti 14. avgusta 1966 športno udeleževal, predvsem v alpinistiki, smučanju in veslanju. Verjetno je bil ravno šport tisti, ki je podjetniško in družinsko povezal oba akterja tega prispevka.

Športnika in funkcionarja

Stane Predalič in Albin Kolb sta bila oba dejavna športnika in športna funkcionarja, večinoma v istih panogah oziroma pri istih klubih in zvezah. Albinov oče Egidij je bil dejaven v Sokolu Mokronog že takoj po njegovi ustanovitvi, kjer je leta 1911 zasedel mesto odbornika.²⁹ Albin je nadaljeval očetovo »sokolovanje«, saj ga konec leta 1923 srečamo v ljubljanskem Sokolu I na Taboru, kjer je nastopil na društvenem tekmovanju in v srednjem izmed treh oddelkov zasedel drugo mesto.³⁰ V to društvo se je verjetno včlanil v času šolanja v Ljubljani. Če zgolj ugibamo, da je v tem času stanoval pri sorodnikih na Šelenburgovi 7, v neposredni bližini njegove gimnazije pa je bil Ljubljanski Sokol, je nekoliko nenavadno, a nikakor ne redko, da se je vpisal v drugo ljubljansko društvo. Je pa bila članica Sokola I tudi Justina Predalič, Stanetova sestra in prihodnja Albinova žena.³¹ Julija 1922 je med drugim nastopila na naraščajskih tekmah na I. jugoslovanskem vsesokolskem zletu v Ljubljani.³² Glede na to, da je bilo članstvo v Sokolu pogosto nekakšna družinska tradicija, je bil pričakovano med sokoli tudi Stane Predalič, a ne na Taboru, temveč v matičnem Ljubljanskem Sokolu.³³ Ni pa nihče od omenjenih v Sokolu zasedel vidnejših funkcij.

Nasprotno sta tako Albin kot Stane bila med najvidnejšimi člani v Turistovskem klubu (TK) Skala in Kajakaškem klubu (KK) Ljubljana. Skalaši so svoje alpinistično društvo ustanovili 2. februarja 1921³⁴ in med ustanovnimi člani je bil tudi Predalič, ki je bil s šestnajstimi leti član že pripravljenega odbora, ustanovljenega maja 1919. Sprva je bil med najbolj zagretimi plezalci, nato se je preusmeril predvsem v smučanje. V odboru kluba je bil v letih 1923–1925. Ko je v njem jeseni 1929 prevladala alpinistična smer, se je Predalič najprej neuspešno zavzel za obnovitev smučarske dejavnosti, ko pa je bil aprila 1932 smučarski odsek vendarle oblikovan, so na njegovo čelo postavili Predaliča.³⁵ Leta 1933 so ga ponovno izvolili v odbor, kjer je zasedel mesto namestnika odbornika,³⁶ zatem pa se je umaknil z najvidnejših funkcij v klubu. Na začetku tridesetih let srečamo med pomembnejšimi Skalaši tudi Kolba, ki je bil leta 1931 in 1932 odbornik,³⁷ leta 1932 pa načelnik filmskega odbora³⁸ in član smučarske sekcije.³⁹ Že pred tem je bil član Slovenskega planinskega društva in na njegovi skup-

mati s hčerko Vladimiro in sinovoma Stanetom in Danielom najdemo na Gradaški ulici 8 in dve leti kasneje na Tržaški cesti 21 (*Adresar mesta Ljubljane in okolice 1933*, str. 324).

²⁹ Iz Mokronoga. V: *Slovenski dom*, 28. 1. 1911, str. 3.

³⁰ Društvena tekma članov Sokolskega društva I v Ljubljani. V: *Jutro*, 1. 1. 1924, str. 6.

³¹ Poročiti sta se morala okoli leta 1930, saj je Justina leta 1928 še živela z materjo, leta 1931 pa ne več.

³² *Sokolič* 4 (1922), št. 8/10, str. 137.

³³ Kot rednega člana ga navajajo Letna poročila Ljubljanskega Sokola v letih 1932–1937 (leta 1934 ni izšel).

³⁴ Več od društvu gl. Mikša, Peter in Gradnik, Elizabeta: *Trden kakor skala*. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije, 2017; Turistovski klub »Skala«. V: *Ilustrirani Slovenec*, 23. 5. 1926, str. 168; Vladimir Škerlak: Zgodovina alpinističnega kluba Skala. V: *Planinski vestnik*, 61 (1961), št. 11, str. 627–633; Janko Ravnik: 20 let »Skale«. V: *Slovenec*, 2. 2. 1941, str. 9.

³⁵ Škerlak: Stane Predalič. V: *Planinski vestnik* 66 (1966), št. 12, str. 535–536.

³⁶ Uspešno delovanje TK Skale. V: *Slovenski narod*, 26. 4. 1933, str. 2.

³⁷ Zbor Skalašev. V: *Jutro*, 14. 5. 1931, str. 3; Občni zbor Tur. kluba »Skala« v Ljubljani. V: *Planinski vestnik* 32 (1932), št. 7, str. 151.

³⁸ Uspešno delovanje TK Skale. V: *Slovenski narod*, 26. 4. 1933, str. 2.

³⁹ *Jutro*, 7. 10. 1932, str. 7.

ščini leta 1927 zastopal podružnico iz Prevalj.⁴⁰ Velik pečat v Planinski zvezi Slovenije (PZS) oziroma Jugoslavije (PZJ) je pustil tudi Predalič, ki je bil odlikovan z zlatim častnim znakom PZJ in srebrnim častnim znakom PZS.

Predalič je bil poleg planinca oziroma alpinista vse od dvajsetih let smučarski skakalec, med drugim je nastopil na prvenstvu Slovenije v Mojstrani leta 1927,⁴¹ smučarski tekač, na tekmi TK Skale na Rožniku leta 1924 je bil drugi,⁴² in alpski smučar. Pri slednjem si je kot član izpitne komisije za vaditelje v organizaciji Slovenskega planinskega društva na Krvavcu leta 1931 v nesreči zlomil nogo.⁴³ V tridesetih letih je kot funkcionar Jugoslovanske zimsko-športne zveze (JZŠZ; uradno Jugoslovanski zimsko-sportni savez – JZSS) večkrat zastopal zvezo na različnih tekmovanjih, tako v alpskem smučanju, skokih kot teku, in sicer v vlogi učitelja, sodnika, delegata, vodje tekmovanj ipd.⁴⁴ V JZŠZ je bil v tridesetih letih odbornik in načelnik tehničnega odbora/odseka,⁴⁵ enako v Ljubljanski zimsko-športni podzvezi (Ljubljanski zimsko-sportni podsavez – LZSP),⁴⁶ za sezono 1940/41 pa ga je JZŠZ mednarodni smučarski zvezi FIS predlagala za mednarodnega sodnika za skoke.⁴⁷ Tudi po vojni je ostal športni funkcionar, bil član Fizkulturnega odbora Slovenije (FOS), Smučarske zveze Slovenije in Organizacijskega komiteja Planica ter še naprej sodeloval kot sodnik, organizator in funkcionar pri smučarskih skokih, teku in smučanju.

Drugi šport, kjer sta se prepletali poti Kolba in Predaliča, je bilo kajakaštvo, konkretno najstarejši tovrstni klub v Sloveniji Kajak klub (KK) Ljubljana, ki je bil ustanovljen 20. oktobra 1931.⁴⁸ Pri njem sta sodelovala že od začetka, pri čemer je Kolb zasedel mesto prvega klubskega tajnika, Predalič pa blagajnika. Tako kot je bila njuna trgovina tesno prepletena s TK Skalo, je to veljalo tudi za KK Ljubljana, ki je imel svoj uradni naslov v omenjeni trgovini na Kongresnem trgu. Na prvem državnem prvenstvu v kajaku na divjih vodah 16. julija 1933, veslali so od železniške postaje Sava pri Litiji do Hrastnika, je v dveh skupinah enosedežnih in dvosedežnih kajakov nastopilo pet ljubljanskih čolnov in trije zagrebški ter izven konkurence Gradčan inž. Breitenloher. Slednji je bil najboljši med enosedežniki, Kolb pa je dosegel četrti rezultat. A ker se rezultat Avstrijca ni štel za državno prvenstvo, je Kolb s kajakom znamke Pensco (prodajali so ga tudi v njegovi trgovini) dejansko osvojil tretje mesto.⁴⁹ Nato je nastopal tudi v naslednjih letih, npr. na regati za prvenstvo Zagreba na 15 kilometrov, kjer je v

⁴⁰ Skupščina Slovenskega planinskega društva. V: *Planinski vestnik* 27 (1927), št. 12, str. 285, I.

⁴¹ Smuško prvenstvo Slovenije. V: *Jutro*, 8. 2. 1927, str. 5.

⁴² *Jutro*, 9. 1. 1924, str. 6.

⁴³ Nezgoda pod Krvavcem. V: *Jutro*, 31. 1. 1932, str. 5.

⁴⁴ Službene objave JZSS. V: *Jutro*, 3. 1. 1926, str. 2; Smuške tekme Sokolske župe Kranj. V: *Sokolšč* 2 (1931), št. 13, str. 25–26; Prvenstvo LZSP. V: *Jutro* 8. 1. 1936, str. 7; Nova smučarska prvaka. V: *Jutro*, 23. 3. 1936, str. 3; Naši v Ga-Pa. V: *Slovenski dom*, 20. 1. 1937, str. 1; Triglavski dan. V: *Jutro: ponedeljska izdaja*, 26. 4. 1937, str. 1; Smučarski klubski dan. V: *Slovenski dom*, 10. 1. 1938, str. 3; Zaključek skakalne šole v Planici. V: *Jutro*, 27. 3. 1938, str. 13; Odhod naših smučarjev na Poljsko. V: *Slovenski dom*, 7. 2. 1939, str. 3; Zmagovalec Bradl z najdaljšim skokom 59 metrov. V: *Slovenski dom*, 13. 3. 1939, str. 4; *Jutro*, 24. 1. 1940, str. 8; Vztrajnostni tek na 30 km. V: *Jutro: ponedeljska izdaja*, 12. 2. 1940, str. 7; Novšak Albin zopet državni prvak. V: *Jutro: ponedeljska izdaja*, 4. 3. 1940, str. 7; Odhod naših smučarjev v Ga-Pa. V: *Jutro*, 9. 2. 1941, str. 13.

⁴⁵ Miren obračun na skupščini JZSS. V: *Jutro: ponedeljska izdaja*, 8. 6. 1936, str. 3; Ljubljanska zimsko športna podzveza polaga račune. V: *Slovenski dom*, 24. 4. 1937, str. 3; Parlament zimskih sportnikov. V: *Jutro: ponedeljska izdaja*, 5. 6. 1939, str. 7; Novšak Albin zopet državni prvak. V: *Jutro: ponedeljska izdaja*, 4. 3. 1940, str. 7.

⁴⁶ Občni zbor LZSP. V: *Jutro*, 9. 5. 1932, str. 5; *Jutro*, 29. 4. 1934, str. 8; *Jutro*, 8. 1. 1936, str. 7. Tehnični referent je bil v letih 1932–1936. Naš zimskošportni parlament. V: *Slovenski dom*, 18. 4. 1936, str. 3.

⁴⁷ Kaj je novega v smučarskem svetu? V: *Jutro*, 24. 11. 1940, str. 6.

⁴⁸ Več o klubu gl. Marušič, Jakob: *Kajak kanu klub Ljubljana: 70 let: (1931–2001)*. Ljubljana: Kajak kanu klub, 2001: <https://www.kajak-ljubljana.si/o-klubu/> (dostop: 11. 6. 2020).

⁴⁹ Državno kajak prvenstvo. V: *Jutro: ponedeljska izdaja*, 17. 7. 1933, str. 5; Drž. kajak prvenstvo. V: *Jutro*, 21. 7. 1933, str. 5.

Razstavljeni izdelki športne delavnice B. Kolb.

Vir: dokumentacija Tehniškega muzeja Slovenije.

skupini seniorjev v enojki zmagal.⁵⁰ Kolb in Predalič sta dejavno sodelovala v KK Ljubljana vse do vojne, na zadnjem občnem zboru novembra 1940 je Albin zasedel mesto podpredsednika.⁵¹

Športna delavnica in trgovina

Kako sta se Kolb in Predalič spoznala, je neznanka, najverjetnejša se sliši razlaga, da prek športnega udejstvovanja. Kakor koli že, Albinova poroka s Stanetovo sestro Justino je družini povezala, ti pa sta se združili tudi v podjetniških vodah. Temelj Kolbovega vzpona po socialni lestvici je bil uspeh njegove delavnice oziroma obrata, lahko bi rekli tudi tovarne, športne opreme B. Kolb v Vižmarjah, pri čemer se črka B nanaša na Albina, krajše Bineta. Posla se je lotil premišljeno in poleti 1930 s pomočjo JZŠZ pod pretvezo študijskega potovanja obiskal več proizvajalcev tovrstnih obratov na Bavarskem in Tirolskem, nato pa pridobljeno znanje uporabil v lastni delavnici.⁵² Ta je bila v trgovinski register vpisana 26. julija 1930 z uradnim pripisom dejavnosti »izdelovanje in razpečevanje športnega orodja in potrebščin lastnega in tujega izvora«,⁵³ ki se je leta 1937 dopolnil oziroma spremenil v »izdelovanje in razpečevanje športnega orodja in opreme, lesnih izdelkov ali polizdelkov lastnega ali tujega izvora v tu- in inozemstvu«. ⁵⁴ Sprva je obratovala v najetih prostorih na Vižmarjah 14, v

⁵⁰ Lep uspeh ljubljanskih kajakašev v Zagrebu. V: *Jutro*, 25. 9. 1935, str. 7.

⁵¹ Občni zbor KKL. V: *Jutro*, 8. 11. 1940, str. 8.

⁵² Batagelj: *Izum smučarske tradicije*, str. 208.

⁵³ Vpisi v trgovinski register. V: *Jugoslovan*, 10. 8. 1930, str. 15.

⁵⁴ Trgovinski register. V: *Trgovski list*, 13. 12. 1937, str. 2.

okolišu pa je Kolb z družino tudi živel – ob odprtju delavnice na naslovu Tacen 79,⁵⁵ kasneje Vižmarje 72.⁵⁶ Specializiral se je za izdelavo smuči, šotorov, sani in kajakov ter hitro uveljavil svojo blagovno znamko Beka. Ime izvira iz začetnic imena in priimka (B. K.) lastnika. Smuči pod to znamko je marketinško premišljeno ponujal v testiranje najboljšim smučarjem in klubom, s čimer je dobil pomembne povratne informacije za izboljšave in si naredil reklamo.⁵⁷ Dobro delo je kronal z zlato medaljo na mednarodni razstavi v Londonu leta 1933,⁵⁸ kar je bilo pomembno priznanje mednarodnega značaja, ki so jo do takrat dobila le nordijska podjetja.⁵⁹ Že konec istega leta, 1933, je članek v Jutru podjetje označil za prvo v državi na svojem področju.⁶⁰ Še eno medaljo za smuči je podjetje domov prineslo z mednarodne obrtniške razstave v Berlinu leta 1938,⁶¹ sicer pa je razstavljalo svoje izdelke tudi na znanem ljubljanskem velesejmu.⁶² Čeprav z le nekaj zaposlenimi, naj bi v obratu ob začetku druge svetovne vojne letno proizvedli 3.000 parov smuči.⁶³

Le dve leti po ustanovitvi delavnice je 20. novembra 1932 na Šeleburgovi 6 (danes Slovenska cesta 30) svoja vrata odprla še »trgovina s sportnimi potrebščinami« B. Kolb & Predalič,⁶⁴ uradno ustanovljena in v register vpisana nekaj dni prej.⁶⁵ Kot je razvidno iz imena, je Kolb pri lastništvu dobil družabnika Predaliča, in skupaj sta hitro ustvarila zelo uspešno in priljubljeno trgovino v Ljubljani. Nista pa se omejila samo na Ljubljano, že leta 1932 je bila organizirana »tvorniška zaloga« v Mariboru, ki se je naslednje leto preobrazila v popolno športno trgovino Sport-Stojec na Trgu svobode 6, zalogo izdelkov pa so imeli tudi v Zagrebu, Sarajevu in Banjaluki.⁶⁶ V trgovini so prodajali domačo in tujo športno opremo ter orodje, ob tem pa imeli razpošiljalnico, nudili servis in hranjenje smuči, impregnacijo

B. KOLB & PREDALIČ Šelenburgova 6
LJUBLJANA

„BEKA“ vodi!
„BEKA“ zmaga!
„KVALITETA“ je naše,
a samo
„BEKA“ bodi Vaše geslo.

Naši uspehi in naš renome so Vam najboljši porok za Vaše zadovoljstvo
zahtevajte naše izdaje:

»Vse za zimoe, cenik 1933-34 ter prospekt
»SPORT IN MODA« 12273

SPORT-STOJEC ZALOGA »BEKA« IZDELKOV
MARIBOR, Trg Svobode štev. 6

Oglas za trgovino B. Kolb & Predalič.

Vir: Jutro, 17. 12. 1933, str. 5.

⁵⁵ Jutro, 13. 8. 1930, str. 7.

⁵⁶ SI AS 133/I/251, Odločba Sreskega načelstva v Ljubljani, 4. 11. 1938.

⁵⁷ Batagelj: *Izum smučarske tradicije*, str. 209.

⁵⁸ Diplomo iz Londona hrani Muzej športa.

⁵⁹ Napredek domače sportne industrije. V: Jutro, 16. 12. 1933, str. 3.

⁶⁰ Prav tam.

⁶¹ Takšna je bila berlinska razstava! V: Jutro, 5. 9. 1938, str. 1; Priznanje našim obrtnikom. V: Obrtni vestnik, 15. 5. 1939, str. 2.

⁶² Velesejem bo jutri zaključen. V: Jutro, 11. 6. 1933, str. 13.

⁶³ Batagelj: *Izum smučarske tradicije*, str. 209.

⁶⁴ Jutro, 20. 11. 1932, str. 6.

⁶⁵ Trgovski list, 24. 11. 1932, str. 4.

⁶⁶ Napredek domače sportne industrije. V: Jutro, 16. 12. 1933, str. 3.

oblačil, po opremo so prišli celo na dom. Večkrat se v časopisju trgovina omenja kot točka, kjer je bilo možno kupiti vstopnice ali se prijaviti na dogodke za razne športne prireditve, največkrat klubov in zvez, pri katerih sta sodelovala lastnika. Za njihova tekmovanja sta občasno za nagrado zmagovalcem prispevala lastne izdelke. Kot zanimivost, v prvi polovici leta 1936 se je trgovina oglaševala, da je pri njih možno vplačati stave oziroma točneje, šlo je za oglase za Fostok, pisarno za športne stave in izid nogometnih tekem, ki je imela centralo J. Burda v Beogradu, medtem ko je bila ljubljanska trgovina krajši čas njena podružnica za Slovenijo.⁶⁷ Konec leta 1935 se je trgovina preselila na naslov Kongresni trg 4, kjer je delovala vse do vojne in kratek čas tudi po njej ter dalje ostajala, poleg prodaje opreme, točka za nakup vstopnic za športne prireditve. Po smrti Kolba leta 1944 jo je vodil le še Predalič, ki pa je junija 1948 v Slovenskem poročevalcu obvestil, da je trgovina prenehala z obratovanjem,⁶⁸ in se kasneje zaposlil kot poslovođa v Varteksovi trgovini v Ljubljani.

Sledila je nacionalizacija, ki je dosegla tudi Kolbovo delavnico v Vižmarjah. Ta je tik pred vojno dobila nove prostore na naslovu Vižmarje 168 (danes Celovška cesta 492), kjer stavba stoji še danes. Kolb je dovoljenje za gradnjo dobil novembra 1938, po prvotnem načrtu pa bi morala zrasti stanovanjska vila z vrtom, dve lopi za hrambo rezervnih delov strojev in deloma fabrikacijskih izdelkov ter večji osrednji opečnat objekt. Slednji je bil deloma enonadstropen, deloma pritličen, en del je bil tudi podkleten. V kleti je bila najprej predvidena sušilnica in upogibovalnica izdelkov, v pritličju ročna mizarska delavnica, prostor za žago, tri pisarne, moška in ženska garderoba, manjše skladišče za orodje, eno stranišče za stranke in dve za delavce, v nadstropju pa dve ročni mizarski delavnici, skladišče za izdelke in stranišče.⁶⁹ V grobem je bila ta stavba dokončana leta 1940, medtem ko preostali objekti niso bili zgrajeni. Družina naj bi si tako stanovanje uredila kar v pritličju objekta.⁷⁰ Februarja 1941 je staro Kolbovo delavnico zajel velik požar, ki je uničil veliko zalogo smučí, šotorov in neobdelanega suhega lesa ter nekaj orodja, s čimer je bila lastniku povzročena precejšnja škoda.⁷¹ Po smrti Albina je podjetje vodila žena Justina, ki je že pred tem skrbela za pisarniško poslovanje. Ko se je leta 1945 ustanavljala zadruga Elan, Justina k njej ni želela pristopiti oziroma ji prepustiti svojih prostorov,⁷² ampak je podjetje naprej delovalo pod starim imenom. Tri leta kasneje je sledila nacionalizacija in z odločbo Komiteja za fizkulturo pri LR Sloveniji je bila uprava delavnice skupaj z JOR-om izročena tovarni športnega orodja Elan.⁷³ V poročilu iz leta 1949 je delavnica B. Kolb imela osem zaposlenih, glavni izdelki pa so bile smučí, sani in kopja. Uprava mestne lesne industrije je še načrtovala dokončanje izgradnje in omet na že obstoječem objektu ter dozidavo skladišč za končne izdelke in postavitev lope za sušenje surovin in polizdelkov.⁷⁴ Kasneje je upravo prevzelo podjetje Planica-Šport, kjer se je zaposlila tudi Justina,⁷⁵ in uspešno zgodbo peljalo do približno sredine šestdesetih let, ko je bilo ukinjeno, v nekdanji Kolbovi delavnici pa je proizvodnjo zamenjalo skladišče Slovenijalesa, ki je tam izvajalo maloprodajo pohištva.⁷⁶

⁶⁷ *Jutro*, 19. 2. 1936, str. 8.

⁶⁸ *Slovenski poročevalec*, 11. 6. 1948, str. 4.

⁶⁹ SI AS 133/I/251, Odločba Sreskega načelstva v Ljubljani, 4. 11. 1938; Načrt za zgradbo delavnice za lesno obrt g. Kolba Albina, 24. 10. 1938.

⁷⁰ Vrevc: Tovarna športnega orodja B. Kolb v Vižmarjih, str. 530.

⁷¹ Hud ogenj v Vižmarjih. V: *Jutro*, 9. 2. 1941, str. 6.

⁷² Knafelj: Od nekdanj do danes. V: *Naša smučina* 1 (1962), št. 4, str. 2.

⁷³ Poziv upnikom in dolžnikom! V: *Ljudska pravica*, 17. 6. 1948, str. 6.

⁷⁴ SI AS 284/1459, Dopis Sportne delavnice B. Kolb, ki jo je 25. 6. 1949 poslala planski komisiji LR Slovenije.

⁷⁵ Vrevc: Tovarna športnega orodja B. Kolb v Vižmarjih, str. 530.

⁷⁶ Oglas v časopisu *Glas*, 8. 10. 1966, str. 1.

Športna delavnica in trgovina Albina Kolba in Staneta Predaliča predstavlja primer uspešnega podjetništva v času med obema svetovnjima vojnama, ki je sledil takratnemu pospešenemu razvoju slovenskega športa v novem jugoslovanskem okvirju. Kot je bilo običajno v tem obdobju, so se športniki po večini ukvarjali z več različnimi panogami. Taka »celokupna« športnika sta bila tudi omenjena podjetnika, ob tem pa še športna funkcionarja, s čimer sta pustila viden pečat v pred- in povojnem športu, njuno podjetje pa je predstavljalo pomembno športno stičišče v Ljubljani.

VIRI IN LITERATURA

ARHIVSKI VIRI

- ④ SI AS 133/I/251, Odločba Sreskega načelstva v Ljubljani, 4. 11. 1938.
- ④ SI AS 133/I/251, Načrt za zgradbo delavnic za lesno obrt g. Kolba Albina, 24. 10. 1938.
- ④ SI AS 284/1459, Dopis Sportne delavnice B. Kolb planski komisiji LR Slovenije, 25. 6. 1949.
- ④ SI_ZAL_LJU/0504, Popis prebivalstva 1900, Marije Terezije, t. e. 147.
- ④ SI_ZAL_LJU/0504, Popis prebivalstva 1910, Cerkevna ulica, t. e. 174.
- ④ SI_ZAL_LJU/504/314/Gradaška ulica 8, Popis prebivalstva 31. 2. 1931, Gospodarska c. – Gradaška ul..
- ④ Dokumentacija Tehniškega muzeja Slovenije

LITERATURA

- Adresar mesta Ljubljane in okolice. Ljubljana: Adana, 1928.
- Adresar mesta Ljubljane in okolice 1933. Ljubljana: Tiskarna grafika D. Z. O. Z., 1933.
- Batagelj, Borut: *Izum smučarske tradicije: kulturna zgodovina smučanja na Slovenskem do leta 1941*. Ljubljana: Zveza zgodovinskih društev Slovenije, 2009.
- Deželak Barič, Vida: Samoiniciativni in nepriznani pokrajinski odbor OF za Gorenjsko. V: *Prispevki za novejšo zgodovino* 40 (2000), št. 2, str. 61–79.
- Dežman, Jože: Meje zgodovine 1941–1946 v občini Šentvid. V: *Župnija Šentvid nad Ljubljano skozi čas in prostor* (ur. Stane Granda). Ljubljana: Župnija Šentvid, 2007, str. 554–621.
- Dopolnila k seznamu industrijskih in večjih obrtnih podjetij v okraju trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani*. Ljubljana: Trgovska in obrtniška zbornica, 1923.
- Izvestje: objavilo ravnateljstvo koncema šolskega leta 1924./1925*. Ljubljana: Tehniška srednja šola v Ljubljani, 1925.
- Jahresbericht der k. k. Staats-Oberrealschule in Laibach für das Schuljahr 1915/16*. Ljubljana: Verlag der k. k. Staats-Oberrealschule, 1916.
- Kranjc, Marijan F.: *Slovenska vojaška inteligenca*. Grosuplje: Grafis Trade, 2005.
- Marušič, Jakob: *Kajak kanu klub Ljubljana: 70 let: (1931–2001)*. Ljubljana: Kajak kanu klub, 2001.
- Mikša, Peter in Gradnik, Elizabeta: *Trden kakor skala*. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije, 2017.
- Pavlin, Tomaž: »Zanimanje za sport je prodrlo med Slovenci že v široke sloje«: (Telesnokulturno in športno organiziranje na Slovenskem pred prvo svetovno vojno in po njej). Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport, 2005.
- Petelin, Miloš: *Od kovačije do tovarne telovadnega orodja JOR*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za šport, 2003.
- Podrobni seznam industrije, trgovine in obrti v Dravski banovini kraljevine Jugo-

slavije = Detail-Verzeichnis der Industrie, des Handels und Gewerbes [in Dravska Banovina Jugoslavien]. 2. izdaja. Domžale-Ljubljana: Uredništvo Adresarja in drugih strokovnih knjig za Dravsko banovino, Ivan Trelc, 1933.

Seznam industrijskih in večjih obrtnih podjetij v okraju Zbornice za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani. Ljubljana: Zbornica za trgovino, obrt in industrijo, 1925.

Seznam industrijskih in večjih obrtnih podjetij v okraju trgovske in obrtniške zbornice Ljubljani. Ljubljana: Trgovska in obrtniška zbornica, 1922.

Šafarič, Aleš: *Prepletenost politike in telesne kulture na Slovenskem v letih 1891–1914 in 1919–1929*. Doktorska disertacija. Ljubljana: Filozofska fakulteta 2016.

Šafarič, Aleš: Dolinarjev kipec v čast I. jugoslovanskemu vsesokolskemu zletu. V: *Argo* 62, št. 2, 2019, str. 72–93

TVD Partizan »Tabor« - Ljubljana: 1907 - 50 let - 1957. Ljubljana: TVD Partizan, 1957.

Vrevec, France: Tovarna športnega orodja B. Kolb v Vižmarjih. V: *Župnija Šentvid nad Ljubljano skozi čas in prostor* (ur. Stane Granda). Ljubljana: Župnija Šentvid, 2007, str. 529–530.

ČASOPISNI VIRI

Glas, 8. 10. 1966, str. 1.

Jugoslovan, 1. 7. 1922, str. 3.

Jutro, 13. 9. 1923, str. 7.

Jutro, 9. 1. 1924, str. 6.

Jutro, 13. 8. 1930, str. 7.

Jutro, 20. 11. 1932, str. 6.

Jutro, 29. 4. 1934, str. 8.

Jutro, 19. 2. 1936, str. 8.

Jutro, 24. 1. 1940, str. 8.

Turistovski klub »Skala«. V: *Ilustrirani Slovenec*, 23. 5. 1926, str. 168.

Vpisi v trgovinski register. V: *Jugoslovan*, 10. 8. 1930, str. 15.

Društvena tekma članov Sokolskega društva I v Ljubljani. V: *Jutro*, 1. 1. 1924, str. 6.

Velikonočna križanka »Jutra«. V: *Jutro*, 28. 4. 1925, str. 7.

Službene objave JZSS. V: *Jutro*, 3. 1. 1926, str. 2.

Smuško prvenstvo Slovenije. V: *Jutro*, 8. 2. 1927, str. 5.

Zbor Skalašev. V: *Jutro*, 14. 5. 1931, str. 3.

Nezgod pod Krvavcem. V: *Jutro*, 31. 1. 1932, str. 5.

Občni zbor LZSP. V: *Jutro*, 9. 5. 1932, str. 5.

Velesejem bo jutri zaključen. V: *Jutro*, 11. 6. 1933, str. 13.

Drž. kajak prvenstvo. V: *Jutro*, 21. 7. 1933, str. 5.

Napredek domače sportne industrije. V: *Jutro*, 16. 12. 1933, str. 3.

Lep uspeh ljubljanskih kajakašev v Zagrebu. V: *Jutro*, 25. 9. 1935, str. 7.

Prvenstvo LZSP. V: *Jutro*, 8. 1. 1936, str. 7.

Nova smučarska prvaka. V: *Jutro*, 23. 3. 1936, str. 3.

Zaključek skakalne šole v Planici. V: *Jutro*, 27. 3. 1938, str. 13.

Takšna je bila berlinska razstava!. V: *Jutro*, 5. 9. 1938, str. 1.

Občni zbor KKL. V: *Jutro*, 8. 11. 1940, str. 8.

Kaj je novega v smučarskem svetu? V: *Jutro*, 24. 11. 1940, str. 6.

Hud ogenj v Vižmarjih. V: *Jutro*, 9. 2. 1941, str. 6.

Odhod naših smučarjev v Ga-Pa. V: *Jutro*, 9. 2. 1941, str. 13.

Državno kajak prvenstvo. V: *Jutro: ponedeljska izdaja*, 17. 7. 1933, str. 5.

Miren obračun na skupščini JZSS. V: *Jutro: ponedeljska izdaja*, 8. 6. 1936, str. 3.

Triglavski dan. V: *Jutro: ponedeljska izdaja*, 26. 4. 1937, str. 1.

Parlament zimskih sportnikov. V: *Jutro: ponedeljska izdaja*, 5. 6. 1939, str. 7.

Vztrajnostni tek na 30 km. V: *Jutro: ponedeljska izdaja*, 12. 2. 1940, str. 7.

Novšak Albin zopet državni prvak. V: *Jutro: ponedeljska izdaja*, 4. 3. 1940, str. 7.

- Letno poročilo »Ljubljanskega Sokola« 1932.
 Letno poročilo »Ljubljanskega Sokola« 1933.
 Letno poročilo »Ljubljanskega Sokola« 1935.
 Letno poročilo »Ljubljanskega Sokola« 1937.
 Poziv upnikom in dolžnikom!. V: *Ljudska pravica*, 17. 6. 1948, str. 6.
 Slavko Knafelj: Od nekdaj do danes. V: *Naša smučina* 1 (1962), št. 4, str. 2.
 Priznanje našim obrtnikom. V: *Obrtni vestnik*, 15. 5. 1939, str. 2.
 Občni zbor Tur. kluba »Skala« v Ljubljani. V: *Planinski vestnik* 32 (1932), št. 7, str. 151.
 I. Skupščina Slovenskega planinskega društva. V: *Planinski vestnik* 27 (1927), št. 12, str. 285.
 Vladimir Škerlak: Zgodovina alpinističnega kluba Skala. V: *Planinski vestnik* 61 (1961), št. 11, str. 627–633.
 Vladimir Škerlak: Stane Predalič. V: *Planinski vestnik* 66 (1966), št. 12, str. 535–536.
 »Sokolsko bratstvo«. V: *Slovenec*, 10. 11. 1922, str. 4.
 Napredovanje rezervnih častnikov. V: *Slovenec*, 4. 7. 1931, str. 5.
 Janko Ravnik: 20 let »Skale«. V: *Slovenec*, 2. 2. 1941, str. 9.
 Iz Mokronoga. V: *Slovenski dom*, 28. 1. 1911, str. 3.
 Naš zimskošportni parlament. V: *Slovenski dom*, 18. 4. 1936, str. 3.
 Naši v Ga-Pa. V: *Slovenski dom*, 20. 1. 1937, str. 1.
 Ljubljanska zimsko športna podzveza polaga račune. V: *Slovenski dom*, 24. 4. 1937, str. 3.
 Smučarski klubski dan. V: *Slovenski dom*, 10. 1. 1938, str. 3.
 Odhod naših smučarjev na Poljsko. V: *Slovenski dom*, 7. 2. 1939, str. 3.
 Zmagovalec Bradl z najdaljšim skokom 59 metrov. V: *Slovenski dom*, 13. 3. 1939, str. 4.
 Kratek pregled razstav. paviljonov. V: *Slovenski narod*, 3. 9. 1922, str. 4.
 Uspešno delovanje TK Skale. V: *Slovenski narod*, 26. 4. 1933, str. 2.
Slovenski poročevalec, 11. 6. 1948, str. 4.
Sokolič, 4 (1922), št. 8/10, str. 137.
 Smuške tekme Sokolske župe Kranj. V: *Sokolič*, 2 (1931), št. 13, str. 25–26.
Sokolski glasnik, 31. 1. 1927, str. 26.
Trgovski list, 24. 11. 1932, str. 4.
 Trgovski register. V: *Trgovski list*, 13. 12. 1937, str. 2.

INTERNETNI VIRI

- Albin Kolb: <https://www.geni.com/people/Albin-Kolb/6000000050553719884> (dostop: 11. 6. 2020).
 JLA: <http://freeweb.t-2.net/Vojastvo/Z01-generalislo.html> (dostop: 11. 6. 2020).
 Kajak kanu klub, 2001: <https://www.kajak-ljubljana.si/o-klubu/> (dostop: 11. 6. 2020).

SUMMARY

SPORTS EQUIPMENT WORKSHOP B. KOLB AND STORE B. KOLB & PREDALIČ

Modern sport, as the innovation of the 19th century, appeared on Slovenian territory in the form of gymnastic, rifle and alpine associations and cycling clubs. At the beginning of the 20th century various other sports clubs appeared.

For their activities, these associations needed suitable equipment and tools and these were in majority provided by foreign companies and some small domestic manufacturers. During the period between both world wars, when in the new Yugoslav state sport flourished, domestic sports manufacture, trade and industry also prospered. Several successful companies, which covered the most popular and developed sports disciplines in the Slovene body culture - gymnastics and skiing, were established. One of them was the Sports workshop B. Kolb, established in 1930 in Vižmarje by Albin Kolb. It specialized in the manufacturing of skis, tents, sleighs and kayaks and quickly established an internationally recognized brand Beka. In 1932, Kolb, together with his business partner Stane Predalič, expanded his business and opened a store with sports equipment B. Kolb & Predalič in the center of Ljubljana. The store developed successfully and soon became a meeting point for several sports clubs and unions, which was mostly due to the fact that both owners were actively involved sportsmen. Kolb and Predalič were the founding members of the Ljubljana Kayak Club and the Turist club Skala, both members of Sokol and the alpine association. Before and after the war, Predalič was active in skiing as an instructor, judge, delegate and head of competitions, while Kolb won the third place in kayaking on the first home championship in 1933. Kolb died in 1944, shot as a hostage by the occupier forces for being a part of the Liberation Front. After the war, in 1948, the store and the workshop were nationalized and made a part of the very successful factory Planica-Šport, which continued Kolb's legacy.